

LATVIJAS DZELZCEĻA VĒSTURES MUZEJA
JELGAVAS EKSPOZĪCIJAS
“KĀ DZELZCEĻNIEKI DZĪVOJUŠI, STRĀDĀJUŠI UN MĪLĒJUŠI”
SPECIFIKĀCIJA

1. Vispārīgā informācija

Dzelzceļa muzeja attīstības koncepcijā “Dzelzceļa muzejs 2030” ietvertā vīzija paredz veidot muzeju kā transporta, loģistikas, kultūras, sociālās un tehnoloģiju pētniecības platformu, kas veido nākotni un nodod vērtības nākamajām paaudzēm, balstoties uz Latvijas pieredzi. Muzeja vērtību un radīto produktu kvalitāti nosaka sadarbība ar citām radošajām nozarēm un dzelzceļa entuziastu iesaiste. Plānotajai ekspozīcijai jāatspoguļo muzeja koncepcijā paustās vērtības un jābalstās sociālās vēstures atspoguļojumā, kas iegūts Muzeja 2020. gadā veiktajā antropoloģiskā pētījumā, par dzelzceļa darbinieku un viņu līdzgaitnieku, pēcteču un pilsētas iedzīvotāju pieredzi un atmiņām.

2. Ekspozīcijas mērķis ir parādīt dzelzceļnieku darba dzīvi un ikdienu, dzelzceļnieku dinastijas un to veidotās “kolonijas” kā īpašu sociālu un vēsturisku fenomenu Jelgavā.

Ekspozīcijai jākalpo kā jaunu stāstu iegūšanas un apkopošana platformai, ar iespēju laika gaitā attīstīt un paplašināt apmeklētājam pieejamo stāstu kopumu.

3. Apjoms:

3.1. 90 m² muzeja ēkā,

3.2. vides objekts Jelgavas stacijā vai muzeja teritorijas priekšplānā, vai tā tuvējā apkaimē, kas ir vizuāli pamanāms un piesaista uzmanību no attāluma.

3.3. Vidējais ekspozīcijā pavadāmais laiks 40 minūtes, kopējais laiks 60 minūtes.

4. Mērķauditorija un valoda: Jelgavas iedzīvotāji, tūristi no Latvijas un Baltijas valstīm, skolēni, lokālās vēstures interesenti, kā arī, dzelzceļnieki un viņu ģimenes. Tūristiem, sevišķi no Baltijas valstīm, nepieciešams plānot ekspozīcijas tekstuālo daļu tā, lai būtu iespējams nodot vēstījumu 2 valodās (latviešu un angļu valodā¹).

5. Paredzamie rezultāti:

5.1. Ekspozīcijas scenogrāfiskais un audiovizuālais risinājums ar apmeklētāju plūsmas modeli, uz kura pamata izstrādāt ekspozīcijas tehnisko risinājumu.

5.1.1. Ekspozīcijas kopējais mākslinieciskais risinājums;

5.1.2. Vides iekārtojuma skices;

5.1.3. Katras tēmas atklāšanai nepieciešamie vizuālie akcenti;

5.1.4. Ekspozīcijas eksponēšanas veida un tam nepieciešamo objektu skices;

5.1.5. Ekspozīcijas rakstiskās un audio-vizuālās satura daļas vizuālais risinājums;

5.1.6. Ekspozīcijas telpu vizuālais risinājums;

5.1.7. Ekspozīcijas telpu un tajās esošo priekšmetu eksponēšanas objektu apgaismojuma risinājums;

¹ Piedāvāt kādas daļas saturā parādīt krievu valodas klātbūtni, lai demonstrētu valodas politiku un tā ietekmi uz darbu un ikdienu Baltijas dzelzceļā 20. gs. 40. – 90. gados, krievu valoda un specifiskie termini kā akcents, vides un laikmeta raksturojums

5.1.8. Tēmai "Kā dzelzceļnieki dzīvojuši" tai izvēlētajā telpā jāparāda vizuālais risinājums, izmantojot Cintoo platformā pieejamos muzeja ēkas un telpu uzņēmumus (piekļuves saite tiks nosūtīta pēc pieprasījuma visiem piedāvājuma iesniedzējiem uz viņu norādīto e-pastu).

5.1.9. Vides objekta mākslinieciskais risinājums un novietojuma vizualizācija.

6. **Ilgtermiņa rezultāts:** vienotas, plašu vietējo un ārvalstu auditoriju uzrunājošas muzeja ekspozīcijas izveide, kas ne vien kvalitatīvi uzlabos Latvijas Dzelzceļa vēstures muzeja Jelgavas ekspozīciju, bet arī paplašinās muzeja kopējo piedāvājumu un paplašinās tā mērķauditoriju.

7. Ekspozīcijas pamatojums:

7.1. Ekspozīcijas pamats ir sociālantropoloģiskā pētījumā (turpmāk Pētījums) iegūtie dzelzceļnieku stāsti. Tas nodrošina iespēju izveidot jaunu, uz personīgo pieredzi balstītu vēstījumu un unikālu pieredzi, kas veicinās muzeja attīstības koncepcijā noteiktā mērķa sasniegšanu – virzīties no vispārēju stāstu stāstīšanas uz personiskas pieredzes izdzīvošanu. Ekspozīcijas saturs paredz, ka jebkurš apmeklētājs viegli varēs tajā atpazīt sevi vai gūt personīgu pieredzi. To nodrošinās tematiskais ietvars – sadzīves apstākļi, emocionālo attiecību veidošanās, izglītības un karjeras izvēles, tās veidošanas process ir tie jautājumi, ar kuriem ikdienā saskaras ikviens no mums. Savukārt padomju laika reālajā vidējās un vecākās paaudzes pārstāvji varēs viegli ieraudzīt pašu piedzīvoto, bet tā paaudze, kas dzimusi 20. gs. 80. gadu beigās un vēlāk, caur viegli saprotamiem jēdzieniem varēs iepazīt un labāk izprast padomju laika sadzīves, darba apstākļus un sabiedrības vērtības un emocionālo noskaņojumu. Ārzemju tūristiem tā būs iespēja salīdzināt reālijas tā laika dzīvē Padomju Savienībā, Padomju Latvijā un cituviet pasaulē.

7.2. Ekspozīcija "Kā dzelzceļnieki dzīvojuši, strādājuši un mīlējuši" ļaus izveidot vienotu kopējo Latvijas dzelzceļa vēstures muzeja Jelgavas ekspozīcijas tēlu, jo tajā ne vien tiks plaši atspoguļots dzelzceļa darbinieka raksturojums un sadzīves un darba apstākļi, bet arī tas, kā dzelzceļš ietekmējis Jelgavas pilsētas attīstību.

7.3. Jauna starpdisciplinārā pētījumā balstīta ekspozīcija būs iespēja paplašināt līdzšinējo apmeklētāju loku no industriālās vēstures entuziastiem uz sociālās vēstures interesentiem, antropologiem. Savukārt ekspozīcijas koncentrēšanās uz Baltijas dzelzceļa vēstures posmu ir laba iespēja akcentēt un parādīt Jelgavu kā daļu no vienotā Baltijas dzelzceļa, tādējādi uzrunājot vispirms aktīvi šī reģiona apmeklētājus. Jelgavai šajā ziņā ir lokālā priekšrocība – to bieži apmeklē tūristi no tuvējām pilsētām Lietuvā (Šauiļi, Jonišķi), ar kuras dzelzceļa mezgļiem Jelgavai bijusi cieša sadarbība. Papildus tūristu piesaistīšana no Lietuvas varētu tuvināt muzeja mērķi – kļūt par Baltijas reģiona muzeju.

7.4. Ekspozīcijai jākoncentrējas uz 3 būtiskiem jautājumiem: kā dzelzceļnieki dzīvojuši?, kā dzelzceļnieki strādājuši?, kā dzelzceļnieki mīlējuši? Katrā no tēmām jāapskata jautājumi, kas ataino būtiskākās iezīmes, procesus un pārmaiņas, kā arī raksturo pašus dzelzceļa darbiniekus. Atainojamais laikmets: dzelzceļnieks 20. gs. 30. gados–1997. gadā, iezīmējot pārmaiņas (līdz ar to, kā mainās arī pats dzelzceļnieka darbs, tā sadzīves apstākļi, profesijas vērtējums sabiedrībā), kas raksturo atšķirības starp to, kāds bija dzelzceļnieks līdz 2. pasaules karam un Latvijas neatkarības atjaunošanas periodā.

7.5. Dzelzceļa sākuma posms 19. gs. 2. pusē Jelgavā un tā īpatnības Krievijas impērijas laikā jāparāda caur Jelgavas stacijas vēstures prizmu. Stāsta atklāšana jāveido kā vides objekts Jelgavas dzelzceļa stacijas teritorijā (laukuma pusē) vai muzeja teritorijā ielas fasādes pusē. Objektam jāizstāsta

ne vien Jelgavas dzelzceļa stacijas stāsts, kuras pārbūvēs un liktenī labi nolasāmi būtiskākie pagrieziena punkti Latvijas un pilsētas vēsturē – 1. pasaules karš, Latvijas Republikas kā neatkarīgas valsts uzplaukuma gadi, 2. pasaules karš, Padomju okupācija un tās nozīmīgākās jubilejas un vērtības, bet arī Jelgavas pilsētas vēsture, tas, kā ārpus pilsētas valnim esoša teritorija kļūst par vienu no rūpnieciski attīstītajiem rajoniem Jelgavā, savukārt pēc 2. pasaules kara izveidojas arī par dzelzceļa darbinieku dzīves centru, pateicoties tās tuvumā esošajām sabiedriskajām ēkām. Vizualizācijā jāizmanto ne vien muzeja krājumā esošās fotogrāfijas, bet arī citu organizāciju un personu materiāli, tādējādi veicinot vēsturiskās atmiņas glabātāju sadarbību. Jāņem vērā, ka pie ēkas plānots iekārtot asociatīvu “dzelzceļnieka dārzu”, balstoties A. Blauberģa stāstos par Jelgava II, periodikas datus par sadzīves apstākļiem dzelzceļnieku dzīvojamajos rajonos un vizuālajā materiālā.

- 7.6. Līdztekus Pētījumam (specifikācijas pielikums Nr.2), kura rezultātā tika iegūtas dzelzceļa darbinieku un viņu līdzgaitnieku atmiņas, personīgo foto un dokumentu skenējumi, kā arī veikta dzelzceļnieku dzīvojamo rajonu foto fiksācija, ekspozīcijas izstrādei pieejama plaša periodikas analīze (specifikācijas pielikums Nr. 3), dzelzceļnieku atmiņu stāsti (specifikācijas pielikums Nr. 4), kā arī fotogrāfijas, dokumenti, lietiskie priekšmeti, kas raksturo Jelgavas dzelzceļnieku darba un sadzīves gaitas no 20. gs. 20. – 30. gadiem līdz 90. gadiem. (specifikācijas pielikums Nr. 5)

8. Prasības ekspozīcijas dizaina meta koncepcijai

- 8.1. Saprotami jānoformulē ekspozīcijas mākslinieciskā risinājuma (dizaina) idejas mērķis un apraksts, kas var būt esejas formātā. Meta koncepcijas apraksta (esejas) vēlamais apjoms ir no 2000 līdz 5000 rakstu zīmēm, kurā ietverts idejas pamatojums, idejas aktualitāte muzeju dizaina attīstības kontekstā, norādot arī iespējamus tehniskos risinājumus.
- 8.2. Ekspozīciju jāveido kā Jelgavas dzelzceļnieku raksturojums, parādot gan to, kā laika gaitā mainījies ne vien pats dzelzceļa darbinieks, bet arī kā dzelzceļš ietekmējis pilsētas attīstību. Ekspozīcijai jāakcentē Jelgavas īpatnības ne vien paša dzelzceļa attīstības ceļā, bet arī savstarpējā mijiedarbībā ar pilsētu, tās arhitektūras, infrastruktūras, iedzīvotāju etniskās struktūras un profesionālās nodarbinātības jomās.
- 8.3. Ekspozīcijai jārada sajūtu un izpratni par dzelzceļnieka darba, ikdienas un sadzīves apstākļiem un sabiedrības attīstības norisēm dažādās politiskās iekārtās, ļaujot apmeklētājam šīs norises sajust ar maņām;
9. Dizaina meta koncepcija jābalsta 7. punktā paustajam ekspozīcijas pamatojumam un Pētījuma atziņām (Specifikācijas pielikums nr.2)
- 9.1. Prasības ekspozīcijas dizaina meta izstrādei**
- 9.2. Ekspozīcijas “Kā dzelzceļnieki dzīvojuši, strādājuši un mīlējuši” dizaina meta risinājums var būt asociatīvs, tēlainis, bet tam jābūt atbilstošam muzeja darbības specifikai un praktiskai lietošanai turpmāko 10 gadu laikā.
- 9.3. Ekspozīciju veidot individuālajiem apmeklētājiem ar iespēju strādāt nelielās grupās (~15 cilvēki). Jāņem vērā iespēja, ka paralēli ekspozīciju iepazīst gan individuālie apmeklētāji, gan grupas, kas piedalās nodarbībā, ņemot vērā arī potenciāli atšķirīgu vecuma, interešu, nacionalitāšu grupu vienlaicīgu atrašanos ekspozīcijā.
- 9.4. Meta skicēm jābūt Pretendenta jaunrades darbiem, kas radīti īpaši šim konkursam.
- 9.5. Ekspozīcijā saturiskā informācija jāatspoguļo muzeja apmeklētājiem pieejamā un saistošā interaktīvā veidā, pielietojot dažādus mākslinieciskus izteiksmes līdzekļus un interaktīvus risinājumus, izmantojot modernas

- multimediju tehnoloģijas.
- 9.6. Ekspozīcijas izvietojumā un noformējumā jāpiedāvā radoši mūsdienīgi risinājumi.
- 9.7. Telpu vizuāli estētiskajam noformējumam jābūt stilistiski vienotam, funkcionālam, viegli uztveramam un jāiekļaujas kopējā ekspozīcijas tēlā. Ekspozīcijas telpu sienas izmantojamas arī kā laikmetu raksturojošs elements – konkrētam vēstures periodam raksturīgo krāsu, faktūru, tapešu vai citu apstrādes materiālu, dekoratīvā krāsojuma izmantošana.
- 9.8. Konkursa dalībnieks iesniedz grafikas tehnikā sagatavotu:
- 9.8.1. vizuālo informāciju – ekspozīcijas kopējā telpiskā risinājuma skices Latvijas dzelzceļa vēstures muzeja Jelgavas ekspozīcijas telpām no vairākiem skatupunktiem, kas uzskatāmi raksturo ekspozīcijas kopējo dizaina risinājumu un novietojumu telpā ar dizaina pamatstruktūrām, ekspozīcijas asociatīvo koptēlu, tonālo risinājumu. Ekspozīcijas dizaina risinājums jāpiedāvā atbilstoši muzeja ēkas esošajam plānojumam (specifikācijas 6.pielikums) un ekspozīcijas struktūrplānam (specifikācijas 1.pielikums);
- 9.8.2. ekspozīcijas tēmas “Kā dzelzceļnieki dzīvojuši” un tai atbilstošās telpas, mākslinieciskā risinājuma skices no vairākiem skatupunktiem saskaņā ar ekspozīcijas plānu (specifikācijas 1.pielikums), norādot arī muzeja krājuma priekšmetu vitrīnu dizaina risinājumu un izmantojamo materiālu aprakstu, multimediju, audiovizuālo risinājumu un ekspozīcijas tekstu un paskaidrojošās informācijas (latviešu un angļu valodā) izvietojumu un paredzamo izgatavošanas materiālu, apgaismojuma risinājumu telpai kopumā, apgaismojuma risinājums vitrīnām un stendiem, apmeklētāju plūsmas virzienus.
- 9.8.3. Grafiskajam materiālam pilnībā jāatspoguļo plānotā funkcionālā, kompozicionālā un arhitektoniski telpiskā iecere (atsevišķu zonu detalizēti plāni, griezumī, 3D vizualizācijas, fotomontāžas vai perspektīvie skati vides kontekstā u.c. mērogs jāizvēlas saskaņā ar iespēju pilnvērtīgi atspoguļot meta ideju).
- 9.9. Prasības ekspozīcijas drošībai un darba aizsardzībai, atbilstoši muzeja darbības specifikai un ekspozīcijas praktiskai lietošanai turpmāko 10 gadu laikā. Ekspozīcijas izvietojuma jāparedz tā, lai tie būtu ērti apskatāmi arī ģimenēm ar bērniem.
- 9.10. Dizaina risinājumam jābūt saskaņā ar Nacionālā muzeju krājuma priekšmetu uzglabāšanas apsvērumiem (specifikācijas 6. pielikums “Ekspozīcijas priekšmeti, stāsti un attēli un to ekspozīcijas prasības”)
- 9.11. Apmeklētāju drošībai un ērtumam ieteicams plānot konstrukcijas bez asajām malām, izvēlētajam materiālam jābūt drošam un izturīgam ekspluatācijā, objektiem jābūt apskatāmiem arī maza auguma cilvēkiem un bērniem.

10. Ekspozīcijas telpiskais ietvars un raksturojums:

- 10.1. Plānotās ekspozīcijas telpas 90 m² platībā (Specifikācijas pielikumā Nr.6) atrodas Jelgavā Stacijas ielā 3. Ēka vēsturiski ir kalpojusi kā dzelzceļnieku dzīvojamā māja, šobrīd pielāgota muzeja vajadzībām.
- 10.2. Ekspozīcija jāplāno 4 secīgi savstarpēji saistītās un nodalītās telpās. Jāparedz vides objekts Jelgavas dzelzceļa stacijā vai pie muzeja ēkas, vai tās tuvumā.
- 10.3. Telpā Nr.3 saglabājams un integrējams ekspozīcijā R. Junkera veidots sienas gleznojums 13 m² platībā, telpā Nr.4 saglabājams 19./20. gs. mijas stacijas pulkstenis un tā novietojums.
- 10.4. Visās minētajās telpās plānotie konstruktīvie (griesti, grīda, sienas, logi) elementi nav maināmi.

11. Ekspozīcijas specifikācijas pielikumi:

- 11.1. Pielikums Nr. 1 Ekspozīcijas struktūrplāns – uz 5 lpp.
- 11.2. Pielikums Nr. 2 Pētījums “Dzelzceļnieka portrets” – uz 77 lpp.
- 11.3. Pielikums Nr. 3 Periodikas stāstu saraksts – uz 2 lpp.
- 11.4. Pielikums Nr. 4 Dzelzceļnieku atmiņu stāsti – uz 22 lpp
- 11.5. Pielikums Nr. 5 A. Blauberģa atmiņas par Jelgavas dzelzceļniekiem –
uz 21 lpp
- 11.6. Pielikums Nr. 6 A. Blauberģa atmiņas Jelgava II - uz 14 lpp.
- 11.7. Pielikums Nr. 7 – Ekspozīcijas priekšmeti un to eksponēšanas
pamatprasības – uz 20 lpp.
- 11.8. Pielikums Nr. 8 Telpu shematiskais plāns – uz 1 lpp.

Ekspozīciju kuratore

Ilze Freiberga